

مقدمه

هدف از تهیه و تدوین حساب‌های ملی، محاسبه مهم‌ترین متغیرهای جریان‌های اقتصادی نظیر تولید، مصرف، تشکیل سرمایه، صادرات، واردات و درآمد، در یک دوره زمانی معین و اندازه‌گیری مهم‌ترین متغیرهای اقتصادی موجودی منابع، نظیر ثروت، دارایی و بدهی، در مقطعی از زمان است که از طریق آن‌ها می‌توان وضعیت اقتصادی کشور را در آن دوره یا مقطع زمانی به تصویر کشید. تهیه و تدوین آمار حساب‌های ملی در کشورهای مختلف، براساس چارچوب سیستم حساب‌های ملی پیشنهاد شده توسط سازمان ملل متحد انجام می‌شود.

سیستم مذکور برای اولین بار در سال ۱۹۵۳ به صورت مجموعه‌ای فرموله شده تحت عنوان "سیستم حساب‌های ملی" یا "SNA" منتشر شده است. آخرین تجدیدنظر در SNA، در سال ۱۹۹۳ صورت گرفت که توسط پنج نهاد بین‌المللی متشکل از سازمان ملل، صندوق بین‌المللی پول، بانک جهانی، سازمان همکاری‌های اقتصادی و توسعه و کمیسیون جامعه اروپایی، به تصویب رسید. تهیه حساب‌های ملی، بعد از جنگ جهانی دوم به صورت موردی و براساس نیازهای خاص در ایران شروع شد، از جمله در سال‌های ۱۳۳۷ و ۱۳۳۸ به ترتیب "تولید ناخالص داخلی ایران برای سال ۱۳۳۴" و "تولید ملی ایران برای سال ۱۳۳۶"، توسط کارشناسان خارجی برآورد شد. سپس سازمان برنامه و بودجه، درآمد ملی کشور را برای دوره زمانی ۱۳۳۷ تا ۱۳۴۰ به تفصیل برای بخش‌های مختلف اقتصادی برآورد و منتشر نمود. بانک ملی نیز برآورد مقدماتی دیگری را برای سال ۱۳۳۸ به انجام رساند. با تأسیس بانک مرکزی ایران در سال ۱۳۳۹، به دلیل فقدان

یک سازمان رسمی آمار، تهیه حساب‌های ملی به عهده این بانک گذاشته شد و پس از آن بر اساس قانون بهمن ماه ۱۳۵۳، این وظیفه رسماً به مرکز آمار ایران محول شد. محاسبه ارزش افزوده بخش‌های اقتصادی، در سال‌های قبل از پیروزی انقلاب اسلامی و محاسبه محصول ناخالص داخلی از روش هزینه، از سال ۱۳۶۱ و نیز تهیه جداول داده-ستانده اقتصاد ایران برای سال‌های ۱۳۵۲، ۱۳۶۵ و ۱۳۷۰، از جمله مهم‌ترین اقدامات مرکز آمار ایران در تهیه حساب‌های ملی بوده است. تهیه مستمر و منظم حساب‌های ملی بر اساس آخرین تجدید نظر SNA، از سال ۱۳۷۳ در برنامه کار مرکز آمار ایران قرار گرفت، بدین ترتیب مرکز آمار ایران هر ساله حساب‌های ملی را بر اساس تعاریف، مفاهیم، طبقه‌بندی‌ها و روش‌های محاسباتی منطبق بر SNA سال ۱۹۹۳، به قیمت‌های جاری و ثابت تهیه و منتشر می‌کند که حاوی اطلاعات تفصیلی مربوط به ارزش افزوده ۷۲ رشته فعالیت اقتصادی، هزینه‌های مصرف نهایی و مصرف نهایی واقعی خانوار و دولت، تشکیل سرمایه ثابت ناخالص، واردات، صادرات، تغییر موجودی انبار، مصارف فردی، مصارف جمعی، حساب تولید، حساب ایجاد درآمد، حساب کالاها و خدمات و عرضه و تقاضای کل است. همچنین از سال ۱۳۷۶، با توجه به الزامات قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور و ضرورت حرکت به سوی برنامه‌ریزی منطقه‌ای مرکز آمار ایران مبادرت به تهیه و تدوین حساب‌های منطقه‌ای کرده است و در این راستا هر ساله محصول ناخالص داخلی استان‌ها و اطلاعات تفصیلی مربوط به ارزش افزوده ۷۲ رشته فعالیت اقتصادی را تهیه و منتشر می‌کند.

تعاریف و مفاهیم

حساب‌های منطقه‌ای: حساب‌های منطقه‌ای، مجموعه‌ای از اطلاعات آماری است که به صورت جامع و هدفمند، مطالعه‌ی کمی و منظم فعالیت‌های اقتصادی یک منطقه‌ی مشخص را برای یک دوره زمانی معین که به طور معمول یک سال است، امکان‌پذیر می‌سازد. به عبارت دیگر، نقشی را که حساب‌های ملی در کل کشور به عهده دارد، حساب‌های منطقه‌ای، همان نقش اهمیت و کاربرد را در سطح منطقه، عهده‌دار است. مبانی نظری حساب‌های منطقه‌ای، همانند حساب‌های ملی، مبتنی بر آخرین ویرایش سیستم حساب‌های ملی "SNA۹۳" است، با این تفاوت که تبدیل سطح جغرافیایی ملی به منطقه‌ای، مسائل ویژه‌ای را باعث می‌شود.

محصول ناخالص داخلی: محصول ناخالص داخلی، نتیجه‌ی نهایی فعالیت‌های اقتصادی واحدهای تولیدی مقیم یک کشور در یک دوره‌ی زمانی معین است. محصول ناخالص داخلی به سه روش تولید، هزینه و درآمد محاسبه می‌شود.

ارزش افزوده: ارزش افزوده، ارزش اضافی ایجاد شده در جریان تولید است. تفاوت بین ارزش ستانده و مصرف واسطه در هر فعالیت اقتصادی را ارزش افزوده ناخالص می‌گویند. پس از کسر مصرف سرمایه‌ی ثابت از ارزش افزوده‌ی ناخالص، ارزش افزوده‌ی خالص به دست می‌آید.

ستانده: ستانده‌ی هر واحد تولیدی، مجموع کالاها و خدماتی است که در آن واحد تولید می‌شود و برای استفاده در دسترس قرار می‌گیرد. سهمی از کالاها و خدمات که تا پایان دوره‌ی حسابداری به صورت ناتمام یا کار در جریان ساخت باقی مانده باشد، جزو ستانده واحد به حساب می‌آید. کالاها و خدماتی که در یک واحد در دوره‌ی حسابداری معین تولید و در همان دوره در دیگر فرآیندهای تولید آن واحد منظور نمی‌گردد. ستانده به سه دسته تقسیم می‌شود: ستانده‌ی بازاری، ستانده‌ی تولید شده برای خودمصرفی نهایی و تشکیل سرمایه به حساب خود و سایر ستانده‌های غیربازاری.

مصرف واسطه: ارزش کالاها و خدمات مصرف شده در جریان تولید به استثنای مصرف سرمایه‌ی ثابت است.

مالیات‌ها: مالیات‌ها، پرداخت‌های اجباری و بلاعوض واحدهای نهادی به دولت است که به صورت نقدی و غیرنقدی انجام می‌گیرد.

اطلاق صفت بلاعوض به مالیات‌ها، از این جهت است که دولت در مقابل دریافت مالیات از یک واحد نهادی، خدمتی را به صورت فردی به آن ارائه نمی‌کند هر چند که با دریافت مالیات، منابع مالی خود را افزایش دهد و با استفاده از این منابع، کالاها و خدماتی را برای سایر واحدها، اعم از تک تک افراد یا کل جامعه فراهم آورد.

مالیات‌ها به دو دسته کلی تقسیم می‌شوند:

مالیات بر تولید و واردات: مالیاتی است که بر کالاها و خدمات، در زمانی که تولید شده‌اند، فروخته شده‌اند یا به مصارف دیگری رسیده‌اند و یا از رده خاج شده‌اند، تعلق می‌گیرد.

- مالیات بر درآمد، ثروت و غیره

- مالیات بر تولید و واردات

گزیده اطلاعات

در سال ۱۳۹۲ محصول ناخالص استان به قیمت بازار ۱۲۹۲۱۱ میلیارد ریال بوده که نسبت به سال قبل ۳۷/۶ درصد افزایش داشته است.

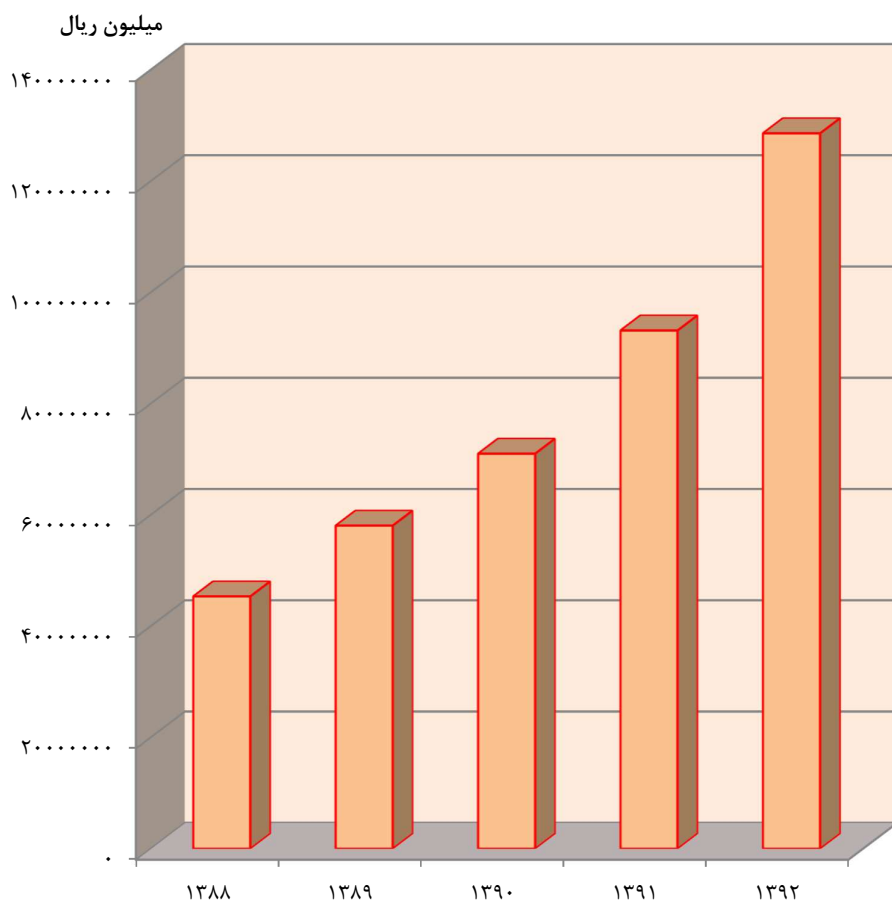
در سال ۱۳۹۲ بیش‌ترین سهم ارزش افزوده فعالیت‌های اقتصادی در محصول ناخالص داخلی (به قیمت بازار) به ترتیب مربوط به کشاورزی، شکار و جنگلداری (۲۸/۶ درصد)، عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها (۱۹/۱ درصد)، مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار (۱۰/۴ درصد) بوده است و کمترین سهم مربوط به معدن با ۰/۵ درصد می‌باشد. در سال ۱۳۹۲ سهم ارزش افزوده در بخش کشاورزی ۲۹/۶ درصد، صنعت و معدن ۱۴/۹ درصد و خدمات ۵۵/۵ درصد بوده است.

۲۳-۱- محصول ناخالص داخلی به قیمت بازار و ارزش افزوده در بخش‌های عمده اقتصادی
(میلیون ریال)

شرح	۱۳۸۵	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲
ارزش افزوده.....	۲۸۴۳۶۷۹۴	۴۵۳۳۹۷۷۸	۵۸۰۶۹۳۴۸	۷۰۹۹۷۴۸۱	۹۳۱۵۰۰۸۰	۱۲۸۵۹۱۶۴۵
کشاورزی، شکار و جنگلداری	۵۴۶۳۲۹۷	۸۰۹۰۶۳۶	۱۱۱۳۱۴۷۳	۱۴۶۲۱۵۸۷	۲۲۹۱۰۹۴۱	۳۶۹۴۶۱۲۹
ماهیگیری	۸۱۳۷۳	۲۷۲۹۸۸	۳۰۵۰۵۱	۴۵۷۲۹۵	۷۶۳۳۱۳	۱۱۵۳۸۸۸
معدن.....	۱۱۷۵۱۳۷	۴۶۲۵۰۸	۴۶۹۱۶۱	۶۵۰۷۷۶	۹۴۹۸۴۳	۶۱۸۹۶۴
صنعت.....	۲۳۸۷۴۱۴	۳۰۰۴۰۳۱	۴۱۴۹۵۲۹	۵۰۶۷۰۱۶	۶۰۵۱۳۷۸	۹۱۵۱۲۷۳
تأمین برق و گاز و آب	۱۸۲۲۲۷	۴۷۳۸۵۷	۱۹۲۶۲۶۳	۱۷۴۸۱۳۱	۲۰۴۱۴۵۱	۲۹۰۹۵۲۳
ساختمان.....	۲۲۴۵۰۱۲	۳۷۳۹۶۷۷	۵۰۳۶۷۲۳	۵۴۷۷۶۶۳	۴۸۹۵۲۳۸	۶۵۱۶۴۴۱
عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها.....	۴۳۵۲۶۹۸	۷۳۳۵۴۴۴	۱۰۶۰۸۳۰۴	۱۴۲۸۰۵۸۳	۱۸۲۱۳۸۷۷	۲۴۶۳۳۸۶۴
هتل و رستوران.....	۱۳۷۶۴۵	۲۵۶۹۴۲	۲۹۸۹۸۶	۳۸۵۳۰۸	۵۲۶۶۳۰	۷۴۴۴۳۰
حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات.....	۱۴۵۳۹۵۲	۲۸۰۷۷۱۲	۲۷۸۰۶۱۱	۴۱۹۳۳۶۰	۵۷۴۹۰۹۸	۷۴۷۳۲۹۲
واسطه گری های مالی	۵۰۸۰۷۹	۸۷۴۶۴۴	۹۲۰۴۴۷	۱۱۷۴۰۸۶	۱۴۲۶۳۷۴	۱۳۶۱۲۱۱
مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار	۳۶۳۹۶۸۴	۶۵۸۰۴۳۴	۷۲۸۹۸۱۳	۵۷۸۲۳۰۰	۱۰۷۶۲۴۹۸	۱۳۳۸۷۸۷۷
اداره امور عمومی، دفاعی و تأمین اجتماعی	۲۱۰۸۰۴۰	۳۷۱۲۲۴۱	۴۴۵۳۰۴۲	۶۴۷۸۵۰۷	۶۷۲۹۳۲۴	۸۷۶۲۱۹۳
آموزش.....	۲۷۱۹۶۴۸	۴۰۴۳۸۵۰	۴۲۱۰۸۰۲	۴۹۶۴۶۰۰	۵۶۹۳۱۰۰	۶۶۳۴۷۸۶
بهداشت و مددکاری اجتماعی	۱۴۶۹۲۳۱	۲۸۲۵۳۸۹	۳۴۰۵۰۱۹	۴۲۶۷۰۴۳	۴۶۴۳۳۳۵	۵۹۳۷۸۵۲
سایر خدمات عمومی، اجتماعی، شخصی و خانگی	۵۱۳۰۸۷	۸۴۹۴۲۵	۱۰۸۴۰۲۵	۱۴۴۹۲۲۴	۱۷۹۳۶۷۹	۲۳۵۹۹۲۲
خالص مالیات بر واردات	-۳۸۹۹۰	۳۱۷۷۸۰	۷۳۳۲۰۸	۷۵۵۱۱۹	۷۶۱۱۰۳	۶۱۹۶۳۰
مالیات بر واردات.....
یارانه بر واردات
محصول ناخالص داخلی بدون نفت (به قیمت بازار).....	۲۸۳۹۷۸۰۴	۴۵۶۵۷۵۵۸	۵۸۸۰۲۴۵۶	۷۱۷۵۲۶۰۰	۹۳۹۱۱۱۸۲	۱۲۹۳۱۱۲۷۵

مأخذ - مرکز آمار ایران. (ر.ب).

۲۳-۱- محصول ناخالص داخلی به قیمت بازار

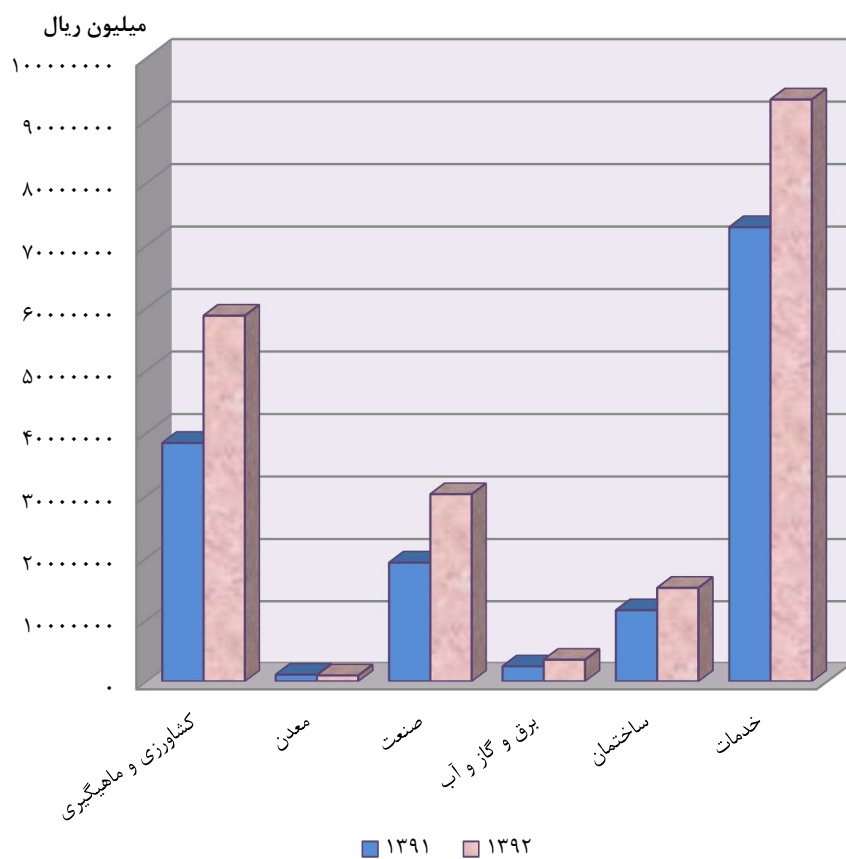
مبنا: جدول ۲۳-۱

۲-۲۳ - ستانده بخش‌های عمده اقتصادی (میلیون ریال)

شرح	۱۳۸۵	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲
جمع.....	۴۳۷۵۹۶۵۲	۷۰۰۷۰۲۹۶	۹۳۲۵۷۸۰۵	۱۱۴۳۵۵۸۸۸	۱۴۵۶۰۴۷۰۲	۲۰۱۹۰۹۵۹۲
کشاورزی، شکار و جنگلداری	۸۹۲۴۱۱۳	۱۴۰۸۴۸۳۶	۱۹۰۶۰۵۴۳	۲۴۳۰۶۶۹۷	۳۷۰۸۰۷۱۵	۵۶۷۸۹۲۴۶
ماهگیری	۱۳۱۰۳۲	۴۴۰۸۰۲	۵۲۴۸۲۲	۷۷۵۲۱۰	۱۲۹۰۵۷۲	۱۹۴۹۴۳۶
معادن.....	۱۲۶۶۰۹۶	۵۰۳۱۵۸	۵۷۳۱۱۸	۸۵۲۲۹۷	۱۱۰۴۴۱۱	۹۷۴۴۲۱
صنعت.....	۶۴۴۶۵۰۶	۸۱۵۲۸۷۸	۱۲۵۱۶۵۲۹	۱۴۶۳۹۷۸۰	۱۹۲۲۲۳۲۸	۳۰۱۷۱۵۴۷
تأمین برق و گاز و آب	۳۴۱۲۱۸	۷۱۶۵۷۸	۲۶۵۶۵۵۲	۲۱۲۳۵۵۰	۲۴۵۶۰۶۹	۳۵۲۱۵۳۶
ساختمان.....	۵۲۹۲۴۱۱	۸۶۸۵۹۵۶	۱۱۸۴۰۰۱۹	۱۳۳۱۴۲۰۵	۱۱۵۵۶۷۵۵	۱۵۱۷۱۳۵۵
عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها.....	۵۸۰۱۰۶۴	۹۷۷۳۱۳۵	۱۴۷۰۱۷۰۲	۱۹۸۰۵۶۸۸	۲۵۲۳۱۴۶۴	۳۳۸۰۳۱۵۶
هتل و رستوران.....	۳۷۲۰۵۷	۶۶۸۵۵۱	۷۹۵۰۶۱	۹۹۳۸۱۰	۱۳۷۱۲۶۱	۱۹۳۲۲۴۹
حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات.....	۲۰۸۳۱۵۴	۴۰۱۵۲۱۰	۴۱۵۴۱۴۹	۵۸۷۷۹۶۱	۸۰۱۰۸۸۸	۱۰۳۸۴۱۶۲
واسطه گری های مالی	۶۳۹۴۸۳	۱۱۶۵۳۳۰	۱۲۹۹۰۹۱	۱۶۱۲۷۳۰	۲۰۳۹۳۵۰	۲۱۱۶۷۷۳
مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار..	۴۲۲۴۰۶۰	۸۰۸۰۸۵۶	۹۰۲۸۶۲۵	۹۰۷۹۳۰۷	۱۳۷۴۲۳۰۰	۱۶۱۸۰۶۱۶
اداره امور عمومی، دفاعی و تأمین اجتماعی	۲۷۵۸۷۹۱	۴۷۱۳۱۰۵	۵۷۵۴۳۹۵	۸۴۸۷۳۱۹	۸۳۱۲۹۱۵	۱۱۰۲۸۵۲۴۰
آموزش.....	۲۹۶۸۲۸۷	۴۵۳۴۵۸۳	۴۸۱۰۷۶۵	۵۶۰۹۷۸۳	۶۳۵۸۱۸۷	۷۸۰۸۲۶۵
بهداشت و مددکاری اجتماعی	۱۷۹۲۲۱۴	۳۳۶۱۰۹۲	۴۰۶۶۱۹۸	۵۰۱۰۷۸۶	۵۴۹۱۰۳۶	۷۰۴۶۱۶۷
سایر خدمات عمومی، اجتماعی، شخصی و خانگی.....	۷۱۹۱۶۷	۱۱۷۴۲۲۵	۱۴۷۶۲۳۵	۱۸۶۶۷۶۵	۲۳۳۶۴۵۰	۳۰۳۲۴۲۳

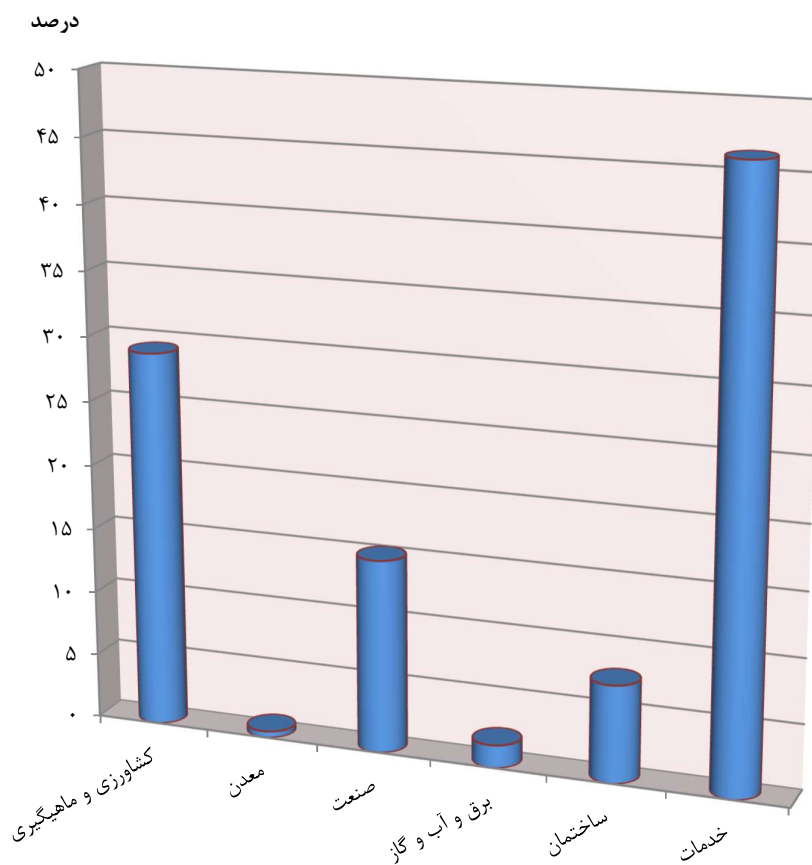
مأخذ - مرکز آمار ایران. (ر.پ).

۲-۲- ستانده بخش‌های عمده اقتصادی استان

مبنا: جدول ۲-۲

۲۳-۳ - سهم ستانده بخش‌های عمده اقتصادی استان

مبنا: جدول ۲-۲۳

۲۳-۳- مصرف واسطه بخش های عمده اقتصادی (میلیون ریال)

۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۵	شرح
۷۳۳۱۷۹۴۷	۵۲۴۵۴۶۲۳	۴۳۳۵۸۴۰۷	۳۵۱۸۸۵۵۷	۲۴۷۳۰۵۱۹	۱۵۳۲۲۸۵۸	جمع.....
۱۹۸۴۳۱۱۷	۱۴۱۶۹۷۷۴	۹۶۸۵۱۱۱	۷۹۲۹۰۷۰	۵۹۹۴۲۰۰	۳۴۶۰۸۱۶	کشاورزی، شکار و جنگلداری
۷۹۵۵۴۸	۵۲۷۲۵۹	۳۱۷۹۱۵	۲۱۹۷۷۱	۱۶۷۸۱۴	۴۹۶۶۰	ماهگیری
۳۵۵۴۵۷	۱۵۴۵۶۸	۲۰۱۵۲۱	۱۰۳۹۵۷	۴۰۶۵۱	۹۰۹۵۸	معدن.....
۲۱۰۲۰۲۷۳	۱۳۱۷۰۹۵۰	۹۵۷۲۷۶۳	۸۳۶۷۰۰۱	۵۱۴۸۸۴۶	۴۰۵۹۰۹۲	صنعت.....
۶۱۲۰۱۲	۴۱۴۶۱۸	۳۷۵۴۱۹	۷۳۰۲۸۹	۲۴۲۷۲۲	۱۵۸۹۹۰	تأمین برق و گاز و آب
۸۶۵۴۹۱۴	۶۶۶۱۵۱۷	۷۸۳۶۵۴۲	۶۸۰۳۲۹۶	۴۹۴۶۲۷۹	۳۰۴۷۳۹۹	ساختمان.....
۹۱۶۹۲۹۲	۷۰۱۷۵۸۷	۵۵۲۵۱۰۵	۴۰۹۳۳۹۸	۲۴۳۷۶۹۲	۱۴۴۸۰۹۷	عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر و سایر نقلیه و کالاها.....
۱۱۸۷۸۲۰	۸۴۴۶۳۰	۶۰۸۵۰۱	۴۹۶۰۷۴	۴۱۱۶۰۹	۲۳۴۴۱۲	هتل و رستوران.....
۲۹۱۰۸۷۰	۲۲۶۱۷۹۱	۱۶۸۴۶۰۱	۱۳۷۳۵۳۸	۱۲۰۷۴۹۸	۶۲۹۲۰۱	حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات.....
۷۵۵۵۶۳	۶۱۲۹۷۶	۴۳۸۶۴۴	۳۷۸۶۴۴	۲۹۰۶۸۵	۱۳۱۴۰۴	واسطه گری های مالی
۲۷۹۲۷۳۹	۲۹۷۹۸۰۲	۳۲۹۷۰۰۷	۱۷۳۸۸۱۳	۱۵۰۰۴۲۲	۵۸۴۳۷۶	مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار ...
۲۲۶۶۰۴۷	۱۵۸۳۵۹۱	۲۰۰۸۸۱۲	۱۳۰۱۳۵۳	۱۰۰۰۸۶۵	۶۵۰۷۵۱	اداره امور عمومی، دفاعی و تأمین اجتماعی
۱۱۷۳۴۷۹	۶۶۵۰۸۷	۶۴۵۱۸۲	۵۹۹۹۶۳	۴۹۰۷۳۳	۲۴۸۶۳۸	آموزش.....
۱۱۰۸۳۱۵	۸۴۷۷۰۱	۷۴۳۷۴۳	۶۶۱۱۷۹	۵۲۵۷۰۴	۳۲۲۹۸۳	بهداشت و مددکاری اجتماعی
۶۷۲۵۰۲	۵۴۲۷۷۱	۴۱۷۵۴۰	۳۹۲۲۰۹	۳۲۴۸۰۰	۲۰۶۰۸۰	سایر خدمات عمومی، اجتماعی، شخصی و خانگی

مأخذ - مرکز آمار ایران. (ر.پ).